

زمستان

۱۳۹۱

سازمان دامپزشکی کشور
کارگروه فرعی تخصصی آفات و امراض دامی

طرح جامع مدیریت خطرپذیری آفات و امراض دامی

طرح
پیشنهادی

شرح خدمات
طرح جامع مدیریت خطر پذیری
آفات وامراض دامی

کار گروه فرعی تخصصی آفات وامراض دامی

سازمان دامپزشکی کشور

بسمه تعالی

مقدمه :

مدیریت خطرپذیری (ریسک) بیماری ها در جمعیت دامی (دام ، طیور، آبزیان و زنبورعسل و کرم ابریشم) کشور شامل مراحل چهارگانه :

۱- شناخت عوامل تهدیدکننده سلامت دام

۲- پهنه بندی کشور از نظر ریسک بیمار یها

۳- ارزیابی تاثیر بیماری بر حیات و سلامت دام و انسان و کاهش تولیدات دام

۴- اتخاذ راهکارهای مناسب جهت کاهش خسارات وارده

می باشد. در طرح جامع مدیریت خطرپذیری بیماری های دامی با استفاده از سیستم GIS اطلاعات جغرافیایی بیماری ها و نمونه های اخذ شده از کانون های بیماری و نتایج آزمایشگاهی آن و تجزیه و تحلیل اپیدمیولوژیک داده ها بویژه در طی دو سال اخیر و استفاده از اطلاعات بیماری ها در کشورهای همجوار و وضعیت بیماری های نوظهور و نوپدید و بازپدید در ایران و منطقه جهانی و ویژگی های مناطق مختلف کشور از حیث نوع پرورش دام و تراکم و جابجایی دام و همجواری با مرزهای آبی و خاکی کشور از نظر ریسک بیمار یها پهنه بندی شده و اثرات مخرب بیماری بر سلامت دام و تولیدات آن در منطقه مورد ارزیابی قرار گرفته و در نهایت با توجه به نوع بیماری ، پهنه وقوع بیماری و آثار مخرب ناشی از وقوع بیماری راهکارهای مناسب جهت کنترل بیماری و کاهش خسارت احتمالی اتخاذ می گردد. در این طرح از امکانات سازمان دامپزشکی کشور ، وزارت بهداشت ، ومراکز تحقیقاتی دامپزشکی اعم از موسسه رازی و انستیتوپاستور و معاونت ها و سازمان های وابسته به جهاد کشاورزی استفاده خواهد شد.

اهمیت و ضرورت طرح :

جمعیت دامی کشور همواره در معرض آفات و امراض دامی بوده و ممکن است پدیده بیماری در هر منطقه و در هر نوع دامی بوقوع پیوندد. با اجرای این طرح عوارض ناشی از وقوع بیمار یها ، اپیدمی هاویا بروز بیمار یهای نوظهور واگزوتیک ضمن در اختیار داشتن سیستم دیده بانی به روز ومشارکت دست اندرکاران صنعت دام وطیور کشور به حداقل رسیده وامکان مقابله وبکارگیری نیروهای واکنش سریع وهمچنین استفاده از توان مندی نیروهای معین در اقصی نقاط کشور را به بهترین وجه امکان پذیر می سازد

۲- اهداف طرح :

- تهیه و تدوین برنامه جامع مدیریت ریسک (خطر پذیری) آفات و امراض دامی با استفاده از سیستم GIS و ترسیم نقشه های خطرپذیری بیماری ها
- شناخت مناطق در معرض خطر بیماری ها و تهیه اطلس بیماری های مناطق مختلف کشور
- شناخت جمعیت دامی در معرض خطر و تهیه اطلس بیماری های دامی کشور
- تدوین برنامه های پیش آگاهی، پیشگیری، کاهش خسارت و مقابله با بروز ، شیوع و اپیدمی بیماری های مختلف
- برآورد اثرات و خساراتی که شدت بیماری ها و وسعت درگیری میتواند بر جمعیت دامی و تولیدات آن وارد نماید.
- پهنه بندی و تعیین وسعت آفات و امراض دامی با نقشه های ریسک(خطرپذیری)بیماری های سال جاری
- راه اندازی سامانه های ملی و استانی پایش و مراقبت هوشمند بیماریها
- پایش بینی کوتاه مدت و بلندمدت از وقوع احتمالی بیماری ها در مناطق مختلف کشور

شرح خدمات طرح جامع مدیریت خطرپذیری آفات و امراض دامی

فاز ۱:

شناخت مناطق مستعد وقوع آفات و امراض دامی و تهیه اطلس بیماری های کشور

- اخذ داده های سیستم GIS و پایش و مراقبت بیماری ها در کشور
- تهیه نقشه های وقوع بیماری ها و دوره های بازگشت آنها در مناطق مختلف کشور
- تحلیل و بررسی بیماری های دامی در مناطق مختلف کشور از دیدگاه اپیدمیولوژی و تعیین شدت وقوع و مدت بیماری
- تجزیه و تحلیل اپیدمیولوژیک داده های کانون های بیماری
- محاسبه تحلیل فراوانی شدت وقوع بیماری در مناطق پرخطر
- محاسبه وسعت کانون های بیماری در مناطق پرخطر
- تهیه نقشه های اپیدمیولوژیک انواع اپیدمی های دامی
- منطقه بندی کشور از نظر وقوع بیماری ها و اپیدمی شدن آنها
- شناسایی و تحلیل مناطق بحرانی و مستعد وقوع بیماری
- تهیه اطلس بیماریهای کشور
- تهیه اطلس اپیدمی های کشور
- تهیه اطلس ریسک بیماری ها

فاز ۲:

پهنه بندی کشور از نظر خطرپذیری (ریسک) آفات و امراض دامی و تهیه نقشه های آسیب پذیری جهت دامی کشور

شناخت مناطق پرخطر از نظر وقوع بیماری از مهمترین اقدامات در مدیریت ریسک و خطرپذیری آفات و امراض دامی به شمار می آید. در این فاز نقشه مناطق پرخطر در حال حاضر و یا پیش بینی شده در آینده نزدیک به برنامه ریزان در اتخاذ برنامه های مبارزه با بیماری با انجام اقدامات واکسیناسیون - قرنطینه - کنترل تردد دام - حذف کانون های بیماری کمک کرده و امکان اولویت بندی بیماری ها در مناطق دیگر را جهت کنترل و مبارزه بازسازی را ممکن می سازد. برای ارزیابی تاثیر آفات و امراض دامی بر جهت دامی کشور و تولیدات آن و شناسایی جهت در معرض خطر باید:

الف - تاثیر آفات و امراض بر جمعیت دامی

- ۱- بررسی میزان خسارت ناشی از تلفات
- ۲- بررسی میزان خسارت ناشی از کاهش تولید
- ۳- بررسی میزان خسارت ناشی از حذف دامهای بیمار
- ۴- بررسی میزان خسارت ناشی از حذف دامها در شعاع کانون بیماری
- ۵- بررسی میزان خسارت ناشی از کاهش باروری
- ۶- بررسی میزان خسارت ناشی از افزایش هزینه های مراقبت و درمان
- ۷- بررسی میزان خسارت ناشی از قرنطینه دام و جلوگیری از تردد دام

ب- تعیین معیارهای آسیب پذیری جمعیت دامی در مقابل بیماری ها به منظور تهیه نقشه های آسیب پذیری

- ۱- تراکم- تمرکز و پراکنش جمعیت دامی کشور
- ۲- صنعتی ، نیمه صنعتی و سنتی بودن دامداری
- ۳- نزدیک بودن به مرزهای خاکی و آبی کشور
- ۴- در مسیر تردد دامهای کوچ رو یا پرندگان مهاجر بودن
- ۵- ظرفیت واحدهای پرورش
- ۶- بررسی رابطه درجه حرارت با وقوع بیماری
- ۷- بررسی رابطه تردد دام با وقوع بیماری
- ۸- بررسی رابطه مراتع با وقوع بیماری
- ۹- بررسی رابطه خشکسالی با وقوع بیماری
- ۱۰- بررسی رابطه واکسیناسیون با وقوع بیماری

فاز ۳:

توسعه و راه اندازی سامانه های ملی و استانی پایش و مراقب هوشمند و هشدار وقوع بیماری در کشور

وجود سامانه پایش و مراقبت هوشمند بیماری ها در نقاط مختلف کشور و ثبت هویت دام کشور زمینه ساز پیش بینی وقوع بیماری و اپیدمی های گسترده میباشد که با فعال نمودن برنامه های متناسب با کنترل و مبارزه با بیماری از افزایش خسارت ها جلوگیری بعمل می آورد. این سامانه با پایش بیماری ها در سطح کشور در کانونهای قبلی و فعلی بیماری و با اعمال مراقبت غیرفعال و فعال بیماری ها از هدر رفتن سرمایه ها در بخش دام کشور جلوگیری کرده و در صورت وقوع بیماری گسترش خسارت را وارد خواهد کرد. هدف اصلی راه اندازی این سامانه:

- توسعه و راه اندازی سامانه های اطلاعات جغرافیایی بیماریهای دامی در حوزه دام ، طیور و آبزیان کشور
- توسعه و راه اندازی سامانه هویت دام کشور
- توسعه و راه اندازی سامانه اطلاعات نقل و انتقال دام و فرآورده های خام دامی در کشور
- هشدار بهنگام به دامداران مدیران و برنامه ریزان مسئول از طریق رسانه های ملی

فاز ۴: پیش بینی برنامه های اجرائی کوتاه ، میان و بلند مدت کنترل و پیشگیری از آفات وامراض دامی

برای ارتقاء میزان آمادگی جهت مقابله با مخاطرات و ریسک بیماریهای دامی و کاهش خسارات ناشی از آن لازم است توانایی پیش بینی برنامه ریزان مدیریت ریسک و مدیریت بحران در خصوص ابعاد مختلف این مخاطرات افزایش یابد . برای انجام این امر مهم سازمان دامپزشکی کشور پیش بینی های ماهانه وقوع بیماریها را با استفاده از سیستم GIS و تحلیل توصیفی و کیفی داده های آن انجام می دهد. سازمان دامپزشکی با بهره گیری از فنون جدید و استفاده از اطلاعات سامانه های جغرافیایی بیماریهای دام ، طیور و آبزیان (GIS) و همچنین هویت دار نمودن دام کشور جهت پایش وضعیت نقل و انتقال دام در مناطق مرزی و کشورهای همجوار ، ضمن ارزیابی اطلاعات از وضعیت بیماریهای دامی در منطقه و استفاده ترکیبی از روش های مختلف ، بهترین روش اجرای برنامه های کنترل مخاطرات و ریسک بیماریها را که شامل :

- نمونه برداری جهت انجام آزمونهای تشخیص عوامل بیماریزا
- واکسیناسیون دامها علیه بیماریهای واگیر دار و مشترک
- سمپاشی اماکن دامی و بدن دامها و ضد عفونی جایگاه دامها

- حذف دامهای آلوده به بیماریهای واگیردار و مشترک بین انسان و دام می باشد به مرحله اجرا میگردد .

فاز ۵: مدیریت جامع خطر پذیری (ریسک) بیماریها

هدف از این فاز تکمیل برنامه جامع و کار آمد مدیریت خطر پذیری و ریسک بیماریها می باشد . در این پروژه با اتخاذ راهبرد ها، راهکارها ، سیاست ها و انجام فعالیت های کوتاه ،میان و بلند مدت و اجرای آن از تاثیرات منفی وقوع اپیدمی ها ی بیماری و تاثیر آن بر منابع اکولوژیکی ، اجتماعی ، اقتصادی و قابلیت تولیدی کشور کاسته می شود . در اینجا فعالیت ها و اقدامات پیشگیرانه که قبل از وقوع بیماریها و اپیدمی ها باید صورت پذیرد و توان کنترل و محدود سازی کانونهای بیماری و کاهش خسارات را در زمان های وقوع بیماری بهبود و ارتقاءمی یابد . با اجرای برنامه ها و مراحل مختلف این طرح میزان ریسک بیماریها در مناطق تحت بحران حوادث به موقع پیش بینی و در اختیار تولید کنندگان ،سرویس های بخش خصوصی و ملی دامپزشکی جهت برنامه ریزی قرار می گیرد .

مراحل انجام این فاز به شرح ذیل است :

- ۱-۵ تطبیق مفاهیم مدیریت ریسک بیماریها و حوادث غیر مترقبه با شرایط مناطق مختلف کشور
- ۲-۵ ارائه برنامه های پیشگیرانه ، کنترل و ریشه کنی بیماریها و ارتقاء ایمنی دامها در زمان وقوع حوادث
- ۳-۵ بررسی و تدوین استانداردها و دستورالعمل های عملیاتی و راهنمای لازم کارگروههای عملیاتی
- ۴-۵ اجرای برنامه آموزشی به منظور ارتقاء سطح آگاهی و مهارت کارگروهها در سطح ملی ،استانی و شهرستانها
- ۵-۵ بررسی امکان مشارکت NGO ها در عملیات اجرائی و آموزشی
- ۶-۵ تدوین و اجرای برنامه جامع آموزشی - ترویجی مخاطبین خدمات بهداشتی درمانی دامپزشکی
- ۷-۵ تدوین و اجرای برنامه های جامع تمرین و مانور برای کارگروههای ستادی و اجرائی
- ۸-۵ بررسی و تعریف استانهای معین در مدیریت بحران حوادث طبیعی و سوانح غیر مترقبه
- ۹-۵ بررسی امکان مشارکت رسانه ای ملی (صدا و سیما) مطبوعات و رسانه های محلی
- ۱۰-۵ تدوین و اجرای دوره های آموزشی و مدیریت بحران برای روسای کارگروههای استانی و ستادی